

KONIEC SVETA A MAYSKÉ KALENDÁRNE ZÁZNAMY

autor | JAKUB ŠPOTÁK

foto | z archívu autora, PETER VALENT

„Quetzal príde, zelený vták príde. Ah Kantenal príde. Krvavé zvratky prídu. Kukulkán príde s nimi po druhýkrát. Slovo Božie. Itzovia prídu.“

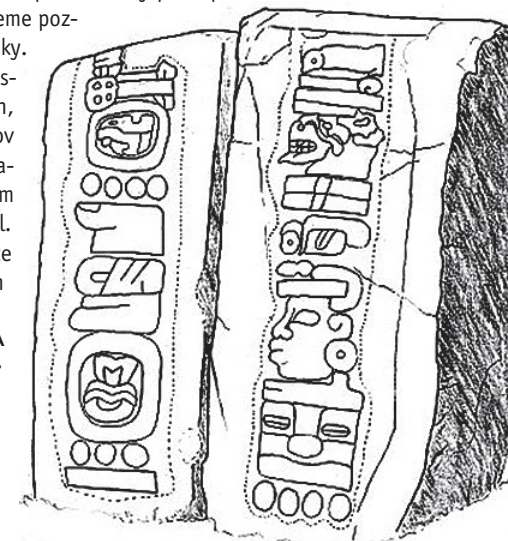
Tento úryvok sa nachádza na 53. strane koloniálneho prameňa Chilam Balam z Chumayelu, ktorý bol napísaný približne v rokoch 1775 – 1800. Úryvok predstavuje súčasť proroctva pre k'atun 4 Ajaw, teda pre 20-ročné éry. Takéto završenie tzv. k'atunového cyklu s označením 4 Ajaw sa konalo v roku 1500, následne v roku 1756 a ďalšie príde 21. decembra 2012.

V poslednom období vyšlo niekoľko publikácií, ktoré sa istým spôsobom venujú roku 2012. Ten spájajú s mayskou civilizáciou, s ich kalendárom a predpovedami o zániku sveta. Žiadna z týchto publikácií však neoboznamuje čitateľa s charakteristikou a fungovaním mayského kalendára, a to je škoda. Má to za následok predstavu laickej verejnosti o mayskom kalendári ako o veľkom kamennom kruhu, ktorý je v skutočnosti aztécky a nazývame ho „Slnecny kameň“. Tento kameň síce obsahuje aj prvky jedného z kalendárov, avšak primárne informuje o mytológii štyroch predchádzajúcich svetov a piatom, aktuálnom svete. Vtipná predstava o tom, že sa mayský kalendár končí kvôli absencii ďalšieho miesta na kameni, je úplne mylná, bez ohľadu na to, že ide o aztécky výtvar.

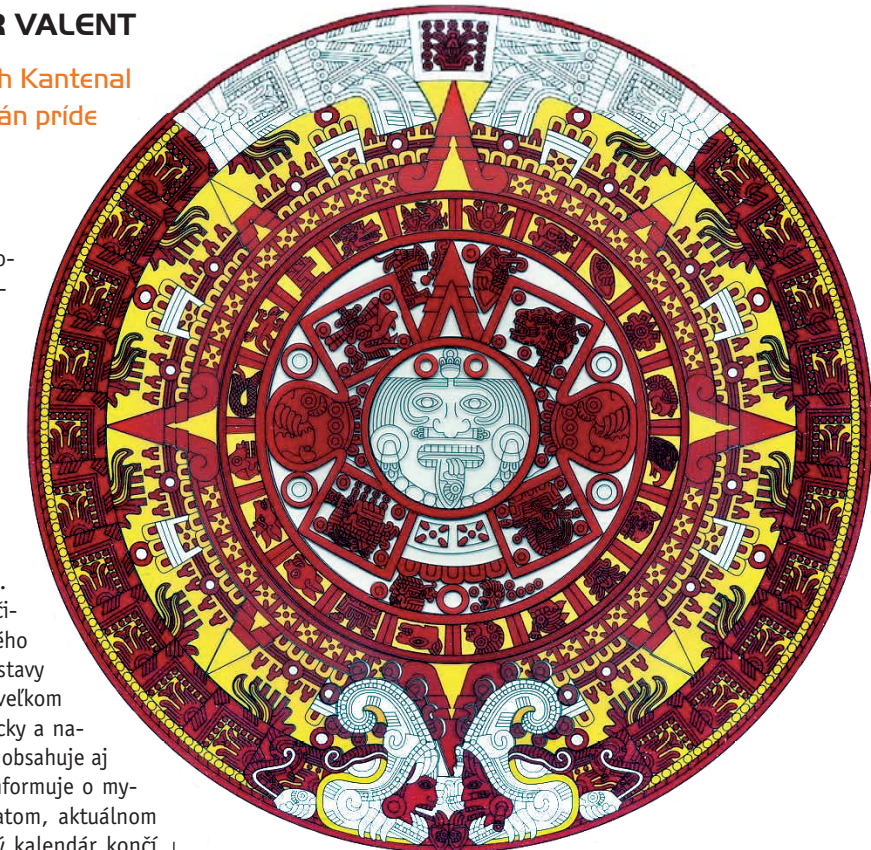
MAYSKÁ MATEMATIKA

Skôr, ako by sme mohli pochopiť základný princíp mayského kalendára, potrebujeme poznať princípy mayskej matematiky. Dôkazy o vysokej úrovni znalosti matematiky predklasických, klasických i poklasických Mayov máme prakticky na každom hmatateľnom kúsku s hieroglyfickým textom, ktorý sa nám zachoval. Matematika sa v Mezoamerike začala vyvíjať už v strednom

► **HIEROGLYFICKÝ TEXT Z MESTA MONTE ALBÁN. JEDEN Z NAJRAJŠÍCH ZÁPISOV MATEMATIKY A KALENDÁRA V MEZOAMERIKE.**

ročník XXIII

▲ „LA PIEDRA DEL SOL“, ALEBO SLNEČNÝ KAMEŇ. V JEHO STREDE SA NACHÁDZAJÚ SYMBOLY PREDSTAVUJÚCE ŠTYRI PREDCHÁDZAJÚCE SVETY S PIATYM SÚČASNÝM UPROSTRED. TIETO SYMBOLY SÚ LEMOVANÉ GLYFMI 260-DŇOVÉHO KALENDÁRA TONALPOHUALLI.

predklasickom období (900 pred Kr. – 400 pred Kr.), pričom jasné dôkazy o používaní matematiky máme z olméckej oblasti v okolí mesta Monte Albán približne z roku 600 pred Kr. Mayovia bez akéhokoľvek vplyvu dokázali vyvinúť napríklad koncept nuly. Ako vieme, obyvatelia starej Indie dokázali niečo podobné, ale oveľa neskôr, keď ako národ Starého sveta vyvinuli symbol pre „nič“, teda absenciu vôbec čohokoľvek, prázdnotu ako jednu zo základných častí matematiky. Mayovia však úplne nezávisle od tejto tradície na základe vlastných vedomostí, vyvinuli „svoju“ nulu.

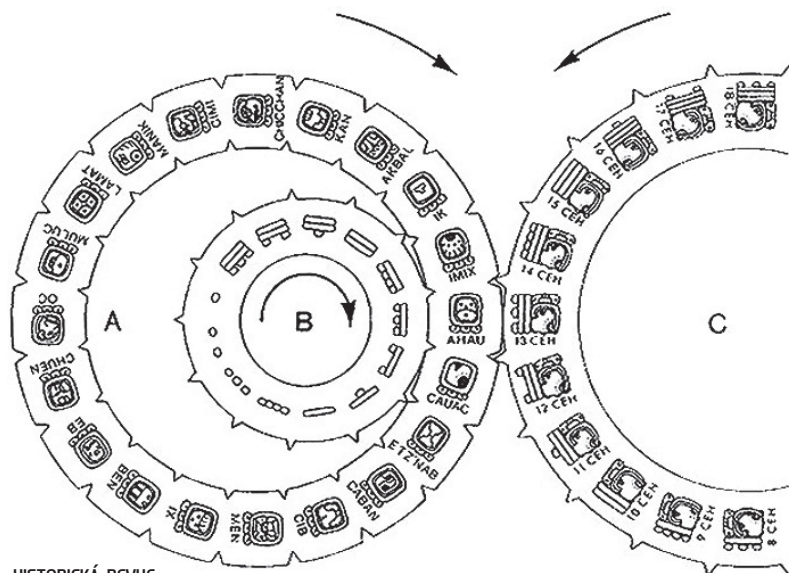
PALENQUE

„Svoju“ kvôli tomu, že na rozdiel od našej tradície, nebola táto nula symbolom prázdnoty, ale práve naopak, symbolom naplnenia, kompletности. Práve preto môžeme vidieť v ikonografii to, že nula je reprezentovaná uzatvorenou morskou mušľou, respektíve mušľou vo všeobecnosti a taktiež aj kvetom. Nula bola dôležitý element pre vyjadrenie vyšších rádov čísel v pozičnom systéme. Niečo ako v našej matematike, kde pridaním nuly zvyšujeme nominálnu hodnotu čísla (1 – 10 – 100 – 1000 – atď.). Rozdiel medzi našou matematikou a mayskou je ten, že na rozdiel od našej desiatkovej sústavy Mayovia používali dvadsiatkovú. Táto sústava pravdepodobne vychádzala z archaického zvyku

používať pri počítaní okrem prstov na rukách aj prsty na nohách. Je to typické hlavne u etník v tropických oblastiach.

Na zápis čísel využívali Mayovia pozičný systém, nie však horizontálny s rastúcou hodnotou zľava doprava ako my, ale vertikálny s rastúcou hodnotou zdola nahor. Mayovia používali na zobrazenie čísel iba dva znaky – bodku a čiarku. Takýto typ zobrazenia je však iba pri najjednoduchšej, aj keď najrozšírenejšej forme zobrazenia. Mierne zložitejšia forma je tzv. hlavový variant čísel. Jedným z odzbrojujúco krásnych výsledkov práce starovekých mayských umelcov, čo sa týka matematiky, je tzv. plnofigurálne zobrazenie čísel.

PRINCÍP FUNGOVANIA KALENDÁRNEHO KRUHU. ČASŤ A A B PREDSTAVUJÚ 260-DŇOVÝ KALENDÁR TZOLK'IN A ČASŤ C 360-DŇOVÝ KALENDÁR HAAB

KOMPLIKOVANÝ KALENDÁR

Čísla sú v mayských textoch, teda v rámci hieroglyfického písma, veľmi zriedkavo využívané v nekalendárnych údajoch, respektíve zaznamenávajú len zriedkavo počty určitých vecí. Jednoznačnú prevahu použitia čísel predstavuje hieroglyfický kalendárny zápis. Ako by sme teda mohli charakterizovať mayský kalendár?

V prvom rade ide o spojenie niekoľkých cyklických systémov, respektíve kalendárov do jedného celku. Tým prvým systémom je tzv. kalendárny kruh. Názov je prakticky definovaný abstraktnou predstavou o tom, že tento kalendár je zložený z dvoch v zásade nezávislých kalendárov, ktoré akoby pracovali vo forme dvoch ozubených kolies. Tieto dva kalendáre sa nazývajú Tzolkin a Haab. Tzolkin je považovaný za posvätný kalendár, ktorý sa skladá z kombinácie 20 rôznych dní/mien s číslami od 1 – 13. Kombináciou „každý s každým“ dostávame kompletný počet dní tohto kalendára – 260. Haab je druhým kolesom kalendára a je nám už trochu bližší. Má 365 dní, pričom je vytváraný kombináciou čísel a mien od 1 – 20 a 18-timi mesiacmi, pričom 19-ty mesiac Wayeb má iba 5 dní. Napriek vzájomnej nezávislosti sú uvádzané tieto kalendáre v textoch vždy spolu, produkujú akýsi „dvojdátum“.

Okrem tohto dvojdátumu bol čas určovaný tzv. dlhým počtom. Dvojdátum stával na jeho konci, ale dlhý počet by sa zaobišiel v podstate aj bez neho. Vychádzal z mytologického počiatku alebo stvorenia sveta, ktorý pripadal na 11. august

3114 pred Kr. V dlhom počte mu zodpovedal číselný údaj 13.0.0.0.0 a dvojdátum z kalendárneho kruhu ho dopĺňal údajom 4 Ajaw (z Tzolkinu) 8 Kumk'u (z Haabu). Dlhý počet prakticky vychádza z princípu matematického pozičného systému. Tento druh kalendára sa vo všeobecnosti skladá z piatich jednotiek, respektíve cyklov. V zásade slúžil na spočítanie všetkých dní, ktoré uplynuli od stvorenia sveta, a to v časových jednotkách podľa poradia zápisu – počet bak'tunov (štyristoroč), počet k'atunov (dvadsaťroč), počet tunov (roky), tieto prvé tri údaje teda umiestnili akúkoľvek udalosť v čase cez „balíky“ rokov, ktoré až po ňu uplynuli od stvorenia sveta. Doplnené boli spresnením, teda okrem okrúhlych rokov, koľko do konkrétneho záznamu v čase chýbalo mayských mesiacov (winalov) a dní (k'inov). Mayovia v skutočnosti stále počítali dni, ibaže ich uzatvárali do stále väčších celkov.

Náš kalendár však pracuje na podobnom princípe. Uzatvára tiež svojím spôsobom dni do väčších celkov, ktorými sú týždne, mesiace, roky, desaťročia, storočia, pričom ich usporadúva ešte komplikovanejšie do sedmičiek (týždne), dvanásťtok (mesiace) a násobkov desiatky (desaťročia, storočia, tisícročia). Najkomplexnejší možný zápis u Mayov tvoril dlhý počet v kombinácii s dvojdátumom z kalendárneho kruhu a tzv. doplnkovými sériami (mesačné série, 9-dňové série, 819-dňové série atď.), bez ktorých sa však zaobídeme, lebo nie sú rozhodujúce a na ich vysvetlenie by bola potrebná objemnejšia štúdia.

KLÚČ K ROZLÚŠTENIU MAYSKEHO ČASU

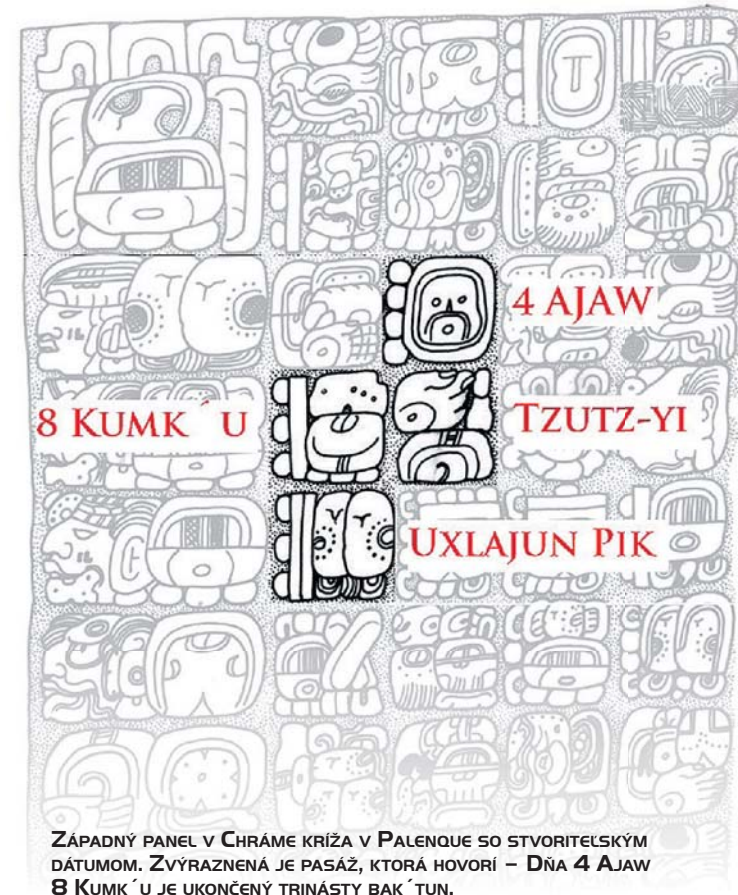
Prepočet dátumov mayského kalendára do nášho „európskeho“ bol oriešok, ktorému sa venovali mayológovia už od samého počiatku štúdií mayskej kultúry. Lúštenie španielskych kroník zo 16. storočia (napríklad Diego de Landa a jeho Správa o veciach na Yucatáne), domorodých kronikárov z koloniálnych čias (kniha Chilama Balama) a prežitky starého kalendára, ktorý sa čiastočne používal na vysočinách v Guatemale, boli podrobené porovnaniu s astronomickými údajmi z hieroglyfických nápisov, s archeologickými nálezmi a s výsledkami nových technológií, ako je

KLÚČ K ROZLÚŠTENIU MAYSKEHO ČASU

napríklad rádiokarbónová analýza. Kľúč k úplnému rozlúšteniu však ležal v meste Poco Uinic, ktoré sa nachádza v mexickom štáte Chiapas. Našla sa tam stéla, na ktorej bol záznam v dlhom počte 9.17.19.13.16 (čo už vieme, že hovorí: „od stvorenia sveta uplynulo 9 bak'tunov (štyristoroč), 17 k'atunov (dvadsaťroč), 19 tunov (rokov), 13 winalov (mesiacov) a 16 k'inov (dní“). Tento údaj tu stál v spojení so symbolom známym z poklasických kódexov ako znak pre zatmenie Slnka. Zatmenie Slnka nebýva veľa ani vo veľkých úsekoch času a smerom dozadu i dopredu vieme ich dátumy perfektne vypočítať. Práve preto môžu dovtedy približný mayský dátum dôverhodne spresniť. To sa naozaj stalo, zatmenie Slnka pripadlo s istotou na 16. júl 790 po Kr., čo definitívne ukotvilo mayský systém počítania času. Podľa odborníkov Simona Martina a Nikolaia Grubeho je však stále neisté, či všetky mayské kráľovstvá používali rovnaké údaje pre dlhý počet. Najakceptovanejšou koreláciou, ktorá je uznávaná takmer všade, je korelácia Goodman-Martinez-Thompson (GMT), sprecizovaná bádateľmi, ktorých menami je oz-

ÚRYVOK TEXTU ZO STÉLY C Z MESTA QUIRIGUÁ, KTORÝ ZAZNAMENÁVA STVORENIE SVETA 4 AJAW 8 KUMK'U A ULOŽENIE TROCH KAMEŇOV

ZÁPADNÝ PANEL V CHRÁME KRÍŽA V PALENQUE SO STVORITELSKÝM DÁTUMOM. ZVÝRAZNENÁ JE PASÁŽ, KTORÁ HOVORÍ – DŇA 4 AJAW 8 KUMK'U JE UKONČENÝ TRINÁSTY BAK'TUN.

Miesto Monte Albán, z okolia ktorého sa nám zachovali doklady o používaní matematiky v roku 600 pred Kr.

načená. Niektorí odborníci používajú tzv. astronomickú koreláciu, ktorá je posunutá len o dva dni a býva označovaná aj ako GMT + 2.

ODKIAĽ SA VZALA IDEA O MAYSKOM KONCI SVETA?

Čo nás vôbec priviedlo k myšlienke o 21. decembri 2012 ako o konci mayského kalendára? Treba jednoducho vychádzať z mayského numerického zápisu dlhého počtu, teda vo forme – dlhý počet + kalendárny kruh (Tzolk'in + Haab) tak, ako prípadne na tento dátum. Uvedený deň sa zapíše ako 13.0.0.0.0 4 Ajaw 3 K'ank'in. Ide teda o ukončenie k'atunu 4 Ajaw tak, ako bolo spomenuté v úvode článku. Tak tiež prichádza k zavŕšeniu bak'tunového cyklu, ktorý nadobudne hodnotu čísla

OLTÁR I z NARANJO ZOBRAZUJE HISTÓRIU MESTA NARANJO OD MÝTICKÉHO PREDKA (VĽAVO) AŽ PO OSĽAVY UKONČENIA 10 BAK'TUNU (VPRAVO).

13. Dôvodom, prečo je tento dátum taký významný, je identické zavŕšenie 13 bak'tunov pri predchádzajúcom stvorení sveta, ktoré pripadalo v prepočte na už spomínaný 11. august 3114 pred Kr.

Mayské stvorenie sveta, respektíve opis stvorenia, sa nám zachovalo v minimálne dvoch známych verziách. Tou prvou je príbeh z quichéjskej knihy Popol Vuh, ktorý bol pravdepodobne rozšírený v celej mayskej oblasti s možnými lokálnymi variáciami. Text sa začína stvorením, kde hlavnú úlohu zohráva stvoriteľ a stvoriteľka. Kniha opisuje štyri stvorenia, pričom až ten posledný svet bol obývaný ľuďmi. Popol Vuh je však kniha, zapísaná až po príchode Španielov, a aj keď zdroj predstav môžeme sledovať do klasického obdobia či dokonca do predklasického, dnes vieme, že klasickí Mayovia poznali aj iný príbeh stvorenia.

Ako už bolo povedané, všetko sa to udialo 11. augusta 3114 pred Kr.

(13.0.0.0.0 4 Ajaw 8 Kum'ku). Najznámejším textom z klasického obdobia, ktorý zaznamenáva túto udalosť, je stéla C z mesta Quiriguá. Quiriguá je staré mayské mesto, ktoré sa nachádza na území dnešnej Guatemaly, blízko hranice s Hondurasom. Aj napriek malej rozlohe mesta s nie veľkým počtom budov patrí Quiriguá k tým najslávnejším. Vďaka za to obrovským stélam, ktoré sa v meste nachádzajú a špecifickej umeleckej a epigrafickej zložke. Centrálnym motívom stély C je stvorenie sveta v uvedený dátum. Svet bol podľa nápisu stvorený medzi tromi kameňmi ohniska v súhvezdí Orion.

Iný prameň nám zanechal napríklad kráľ Palenque K'inich Kan Balam II. V Chráme Slnka nám zanechal svoju podobizňu, okolo ktorej je hieroglyfický text, ktorý sa začína dlhým počtom a predstavuje históriu jeho dynastie od mýtického predka, cez stvorenie sveta 4 Ajaw 8 Kum'ku až po aktuálneho kráľa. Vidíme teda, že stvorenie sveta zohrávalo u Mayov veľmi dôležitú rolu nielen v kozmológii, ale bolo priamo včlenené do rodinných genealógií. Je dôležité si uvedomiť, ako Mayovia chápali čas a zároveň aj priestor, v ktorom sa nachádzali. Je totiž evidentné, že predstava o konci sveta úzko súvisí s jeho začiatkom a s predstavou uzavretého cyklu, ktorý sa odohráva medzi počiatkom a koncom. Inými slovami, otázka znie, či si skutočne Mayovia predstavovali svet „obmedzený“ hranicami bak'tunového cyklu, teda od 4 Ajaw 8 Kum'ku (3114 pred Kr.) až po 4 Ajaw 3 K'ank'in (2012 po Kr.), a či hranica tohto cyklu zodpovedala skutočne 13 bak'tunom.

TORTUGUERO A LA CORONA – JEDINÉ PREDPOVEDE KONCA?

Mayské stvorenie sveta 4 Ajaw 8 Kum'ku, ktoré datujeme do roku 3114 pred Kr., je zobrazované na mnohých arte-

faktoch, či už ide o monumentálnu architektúru, keramiku či kódexy. Údajný koniec sveta, spojený s dátumom 4 Ajaw 3 K'ank'in, ktorý datujeme do roku 2012 je však iný prípad. Do nedávna sme poznali iba jeden jednoznačný záznam tohto dátumu v hieroglyfickom písme. Ide o úryvok z monumentu 6 z mesta Tortuguero v Mexiku. V júni 2012 však vyšiel na svetlo sveta objav z mesta La Corona v guatemalskom Peténe. Ide o schod hieroglyfického schodiska, konkrétne o blok 5, ktorý zaznamenáva politickú históriu mesta a na samotný záver aj dátum 4 Ajaw 3 K'ank'in. Celý blok konkrétne hovorí o príchode kráľa Calakmulu do mesta Saknikte' (La Corona) v roku 696. Nápis z Tortuguera je však predsa len významnejší. Ide o menšie centrum, ktoré sa nachádza približne 61 kilometrov severozápadne od Palenque v Mexiku. Tieto dve mestá boli pravdepodobne v úzkom spojení, pretože králi z oboch miest používali rovnaký titul – k'uhul B'aakal, teda božský pán B'aakalu (kráľovstva Kostí). Mohli úzko spolupracovať a zdieľať svoju lokálnu kultúru, avšak máme dôkazy aj o tom, že mestá, ktoré spadali pod B'aakal, nemuseli byť vždy len priateľské.

Monumentu 6 z mesta Tortuguero sa venovali už mnohí bádatelia. Asi najlepšiu hĺbkovú analýzu vykonal v poslednom čase Sven Gronemeyer v kooperácii s Barbarou MacLeod, a to v roku 2010 pre Wabey notes. Samotný monument má tvar písmena T (1,31 m x 1,90 m), pričom bol rozbitý na kúsky a skladá sa z niekoľkých častí, ktoré sú porozdeľované v rôznych súkromných i verejných zbierkach. Celý monument zaznamenáva históriu kráľa a jeho dynastie a hlavne aj dedikčné formulky pre stavbu, kde sa nachádza. Bol vytvorený okolo roku 700 po Kr. Ľavá časť monumentu chýba, preto nepoznáme záznam dlhého počtu.

Dôležitá je pre nás pravá časť monumentu. Veľká časť nápisov je venovaná hlavne rituálnemu zasväteniu domu, v ktorom sa monument nachádzal. Začína sa ešte v hlavnej časti monumentu, kde sa odvíja od dátumu 9 Etz'nab 6 K'ayab 9.11.16.8.18; (čo je 14. január 669). Na pravej časti, ešte pred ústredným dátumom 4 Ajaw 3

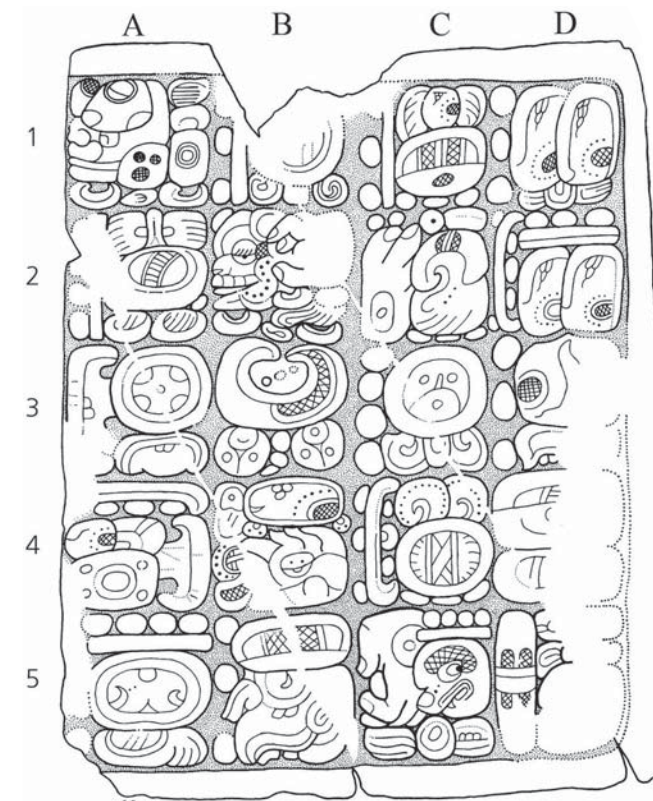
K'ank'in sa dokonca píše o zasväcovanom rituáli pre parné kúpele (pibna:h), ktoré boli určené pre jedného z panovníkov menom Ahkal K'uk. Rituál bol vykonaný konkrétne 7. decembra 510 po Kr. (9.3.16.1.11 8 Chuwen 9 Mak).

Celá pravá časť pozostáva z 20 znakov, rozdelených do štyroch stĺpcov po piatich hieroglyfoch. Text obsahuje veľké dištančné číslo (posunutie údaje do minulosti alebo budúcnosti) – 2 k'in, 9 winal, 3 tun, 8 k'atun a 3 bak'tun (3.8.3.9.2), čiže približne 1364 rokov. Po prirátaní tohto dištančného čísla dostávame 13.0.0.0.0. Nasleduje sloveso TZUTZ, ktoré je tu však v tvare tzu'-ho-ma (C2) spolu s u-oxlahun pik (D2). Znamená to – „bude ukončený trinásť bak'tun“. Po oznámení o ukončení prichádza dátum kalendárneho kruhu, kedy sa udalosť uskutoční – 4 Ajaw 3 K'ank'in (C3 a D3). Na pozícii C4 sa nachádza symbol, ktorý väčšinou nasleduje za dištančným číslom. Ide o tzv. časový indikátor, ktorý má buď význam „pred“ alebo „po“. Tieto glyfy vieme prečítať aj foneticky ako uhtiiy – „stalo sa“ a iuhti – „a potom sa stalo“. Monument 6 v Tortuguero sa však zaoberá niečím, čo sa stane v budúcnosti. Preto používa budúci časový indikátor (FDI) – „stane sa“, teda v mayskom jazyku ho čítame ako uhtom. Na pozícii D4 sa nachádza z veľkej časti erodovaný glyf, ktorý by nám mal povedať, o čo konkrétne v tomto dátum ide. Prvá

prekresba tohto monumentu naznačovala, že by išlo o symbol IK', čo je znak pre čiernu farbu. To však už neplatí, ide pravdepodobne o slovo i-li. Gronemeyer ho dešifruje ako sloveso „vidieť“ niečo, alebo „byť svedkom“ niečoho. Na pozícii C5 sa nachádza dôležitý glyf, ktorý obsahuje aj meno istého božstva (alebo božstiev). Veľmi dlho sa myslelo, že ľavá časť tohto glyfu obsahuje slovesný koreň ehm, čo znamená „zostúpiť“. Foneticky by sa to dalo dešifrovať ako ye-ma, alebo yemal, teda „jeho zostúpenie“. Barbara MacLeod však dešifrovala druhý znak nie ako ma, ale ako ni. V tomto prípade to znamená niečo v zmysle „ukázať sa“, alebo „zobraziť sa“. Druhá časť tohto glyfu obsahuje symbol pre božstvo B'olon Yokte' K'uh, ktorý je foneticky zapísaný ako bolon-OK-TE'. Tento boh je spomínaný aj ako patrón k'atunu 11 Ajaw v knihách Chilama Balama z Chumayelu, Perez a Kaua. Niektorí odborníci spájajú tohto boha s božstvom L. Glyf na pozícii D5 bol považovaný za názov miesta, kam mal zostúpiť boh (k'uh) menom B'olon Yokte'. Tým, že sa zmenil význam na pozícii C5 z y-ehm na yeni, mení sa aj význam posledného glyfu. Sven Gronemeyer s Barbarou MacLeod tento glyf prekladajú, aj napriek jeho veľkej nečitateľnosti, ako ta chak joy-aj, ktorý znamená niečo v zmysle „inaugurácia, uvedenie do úradu alebo vlády“.

B'olon Yokte' K'uh môže byť teda jednou z variácií boha L, podsvetného božstva vojny a obety, spojeného možno s Venušou, ale aj s kakaom, obchodom a blahobytom kráľov. Markus Eberl a Christian Prager ho opisujú ako božstvo prechodu, ktorý je často spájaný s koncami jednotlivých cyklov. Vidíme ho aj na keramike, ktorá hovorí o stvorení sveta, alebo aj v Parížskom kódexe, na tzv. k'atunových stránkach, kde sú vyobrazené oslavy konca k'atunových cyklov.

PRÁVA ČASŤ MONUMENTU 6 Z TORTUGUERA, KTORÁ OBSAHUJE DÁTUM ODKAZUJÚCI NA ROK 2012.

Sven Gronemeyer a Barbara MacLoad uvádzajú tento preklad: „Tzuhtzjo:m uy-u:xlahu:n pik chan ajaw u:x uni:w uhto:m il? Ye´ni/ye:n bolon yokte´ ta chak joyaj,“ čo v preklade znamená: „Bude ukončený trinásť bak´tun, čo sa uskutoční dňa 4 Ajaw 3 K´ank´in, kedy bude videná podoba boha B´olon Yokte´ počas jeho veľkej inaugurácie.“

Odborníci Stephen Houston a David Stuart nepokladajú text v žiadnom prípade za proroctvo a považujú ho za pokračovanie hlavného textu, ktorý sa venuje zasväteniu stavby, kde sa monument 6 nachádzal. Odkaz na nejaké budúce ukončenie cyklov, ako je v tomto prípade rok 2012, nie je ničím nezvyčajný. V hieroglyfických textoch sa s odkazmi na výročné konce cyklov stretávame pomerne často. Celkový odkaz bádateľov by sme teda mohli sformulovať takto: V súvislosti so zasvätením parných kúpeľov alebo s významnou politickou návštevou by sme nemuseli hneď pomýšľať na koniec sveta...

CYKLUS POKRAČUJE AJ PO ROKU 2012

Existuje niekoľko ďalších hieroglyfických zápisov, ktoré cez dištančné čísla opisujú udalosti ďaleko do minulosti, respektíve aj ďaleko do budúcnosti. Dištančné čísla pomáhajú odpichnúť sa od dlhého počtu v texte na pripomenutie časov, ktoré sa udiali mimo aktuálne zobrazovaného.

Dôležitý je napríklad monument, ktorý nechal vytvoriť jeden z prvých panovníkov mesta Naranjo, vládca Aj Wosal. Ide konkrétne o oltár 1. Text sa začína nástupom na trón, respektíve zakladaním mesta mýtickou postavou. Dôležitý je však časový údaj na začiatku celého textu a dištančné číslo, ktoré sa nachádza pred dedikáciou mýtického zakladateľa. Celý text sa začína dvoj dátumom kalendárneho kruhu 12 Ok 18 K´ank´in, ktorý má svoje miesto v dlhom počte podľa Helmkeho a Kettunena v dátume 10.6.12.1.9.10. To je však šesťmiestny dlhý počet, nie päťmiestny. Na tomto oltári je teda zaznamenaný väčší cyklus než bak´tun, ktorý v tomto prípade nazývame piktun. Jeho rozsah je zrejme 20 bak´tunov. Má teda hodnotu 203 tunov a jednotkový počet dní je 2 880 000. Dátum 10. január 21403 pred Kr., ktorý

HIEROGLYFICKÝ TEXT Z CHRÁMU NÁPISOV V MESTE PALENQUE

z toho vyplýva, mal zaiste mytologickú funkciu, ale pekne ilustruje zaobranie sa históriou mimo aktuálneho cyklu.

Dverový preklad, ktorý sa nachádza v Palenque v Chráme nápisov na západnej stene, obsahuje dlhú históriu tohto mesta, respektíve panovníkov s dôrazom na jeho najslávnejšieho kráľa K´inich Janaab´ Pakala. Celý nápis sa začína spomenutím bohov tzv. palenskej triády – GI, GII a GIII, pričom niektoré časti textu sú stále nejasné. Obsahuje dátum, ktorý predstavuje završenie 10-teho bak´tunu (10.0.0.0.0), a nasleduje text až po dátum završenia 1 piktunu, ktorý má v našom kalendári miesto až v roku 4772 po

▼ **FOTOGRAFIA TZV. BLOKU 5, KTORÝ JE SÚČASŤOU HIEROGLYFICKÉHO SCHODISKA V MESTE LA CORONA. POSLEDNÉ TRI GLYFICKÉ BLOKY ZOBRAZUJÚ DÁTUM 4 AJAW 3 K´ANK´IN A GLYF PRE 3 BAK´TUNY.**

Kr. To by znamenalo, že oslava 10 bak´tunu by bola tzv. „pol-periódou“ a v tom prípade by nemal plný cyklus bak´tunov hodnotu 13 ale 20. Na tomto paneli sa nenachádza jediná zmienka završenia 13 bak´tunu ani záznam kalendárneho kruhu 4 Ajaw 3 K´ank´in.

Najdôležitejší odkaz z Palenque teda zrejme je, že piktun, ktorý je nadradený bak´tunu, nemá svoj vrchol v čísle 13, ale v čísle 20. V texte z mesta Palenque, zasvätenom K´inich Janaab´ Pakalovi, vidíme aj ďalšiu nadradenejšiu jednotku, a to tzv. kalabtun (204 tunov, teda 57 600 000 dní). V tomto prípade má dištančné číslo hodnotu približne 1 247 000 rokov do minulosti. Následne prechádza text z minulosti do budúcnosti, kde by mal byť kráľ K´inich Janaab´ Pakal 8 dní po oslavách završenia 1 piktunu účastný na pripomenutí jeho kraľovania (1.0.0.0.8 5 Lamat 1 Mol), teda slávnosti sa má zúčastniť až v roku 4772 po

Kr., čo je ďaleko po roku 2012. Táto zmienka je mimoriadne dôležitá, lebo nepredpokladá, že by v roku 2012 došlo k prerušeniu cyklu alebo k spusteniu nového.

SKONČÍ SA, ALEBO SA NESKONČÍ?

Ak teda vezmeme do úvahy dátum mayského vzniku sveta, ktorý je definovaný završením 13 bak´tunov predchádzajúceho veku, logicky by mal nasledovať ďalší cyklus s 13 bak´tunami a 21. 12. 2012 by sa mal svet skončiť. Nikto však nemôže tvrdiť, že Mayovia pokladali veku sveta za rovnako dlhé. Veď napriek mayskej záľube v odkazoch na budúcnosť sa k roku 2012 vzťahujú priamo len dva nápisy. Ich obsah nás skôr upokojuje, ako znepokojuje. V prípade nedávneho objavu v meste La Corona sa ukázalo, že v texte sa nenachádza žiadna predpoveď, ba dokonca ani žiaden dodatočný nápis. Čo sa týka Tortuguera, ak aj veľká inaugurácia boha B´olon Yokte´ predsa len značí nástup ukončenia sa určitého cyklu, nemusí ešte predstavovať koniec sveta. Na ten si podľa dôkazov z Palenque o 20 bak´tunovom cykle budeme musieť počkať ešte 7 bak´tunov, teda 2 760 rokov. ➤